

ÄLYKÄSTÄ ERIKOISTUMISTA KOSKEVAT KANSALLISET/ ALUEELLISET INNOVAATIOSTRATEGIAT (RIS3)

KOHEESIOPOLITIikka 2014-2020

Euroopan unionin neuvosto hyväksyi joulukuussa 2013 virallisesti EU:n koheesipolitiikan alalla uudet säännöt ja lainsäädännön seuraavaa vuosien 2014–2020 investointikierrosta varten.

Tämä asiakirja on yksi tulevan lähestymistavan keskeisiä ominaisuuksia esittelevistä tiedotteista.

Sisällysluettelo

Johdanto

Mistä on kysymys?

Mikä on tavoite?

Mikä on oikeusperusta?

Mitkä ovat käytännön vaikutukset?

Mitä eroa kauteen 2007-2013 nähden?

Älykästä erikoistumista koskevat kansalliset/alueelliset tutkimus- ja innovaatiostrategiat (RIS3-strategiat) ovat yhdenmukaisia, paikkaan perustuvia taloudellisen muutoksen ohjelmia, joilla on viisi tärkeää ominaisuutta:

- » Niissä kohdistetaan poliittista tukea ja investointeja keskeisiin kansallisiin tai alueellisiin painopisteisiin, haasteisiin ja tarpeisiin osaamiseen perustuvaa kehitystä varten.
- » Niissä hyödynnetään kunkin maan/alueen vahvuuksia, kilpailuetua ja huippuosaamispotentiaalia.
- » Niillä tuetaan teknologista ja käytäntölähtöistä innovointia ja pyritään edistämään yksityisen sektorin investointeja.
- » Niillä saadaan sidosryhmät täysimääräisesti mukaan sekä edistetään innovointia ja kokeilua.
- » Ne perustuvat näyttöön ja sisältävät varmat seuranta- ja arviointijärjestelmät.

Mistä on kysymys?

[↑ Alkuun](#)

Eurooppa 2020 -strategia on EU:n kasvustrategia tulevalle vuosikymmenelle. Muuttuvassa maailmassa EU:n halutaan **olevan älykäs, kestävä ja osallistava talous**. Näiden kolmen toisiaan vahvistavan ensisijaisen tavoitteen on määrä auttaa EU:ta ja jäsenvaltioita saavuttamaan korkea työllisyyden, tuottavuuden ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden taso.

Konkreettisesti unioni on asettanut viisi kunnianhimoista tavoitetta – työllisyydestä, **innovaatiosta**, koulutuksesta, sosiaalisesta osallisuudesta ja ilmastosta/energiasta – jotka on saavutettava vuoteen 2020 mennessä. Jokainen jäsenvaltio on hyväksynyt omat kansalliset tavoitteensa kultakin alalta. Strategiaa tuetaan konkreettisilla toimilla unionin ja jäsenvaltioiden tasoilla.

Kansalliset ja alueelliset viranomaiset koko Euroopassa **laativat älykkään erikoistumisen strategioita yrittäjyyttä edistävässä prosessissa**, jotta Euroopan rakenne- ja investointirahastoja voidaan käyttää **entistä tehokkaammin ja lisätä yhteisvaikutusta** EU:n, kansallisen tason ja alueellisen tason politiikan sekä julkisten ja yksityisten investointien välillä.

RIS3-politiikkaan liittyvät perustelut

Innovaatiosta painopiste kaikille alueille

Eurooppa 2020 -strategian mukaan päättäjien on otettava huomioon, miten älykkään, kestävä ja osallistavan kasvun eri osa-alueet liittyvät toisiinsa. Älykästä erikoistumista koskevilla yhdennetyillä strategioilla vastataan monimutkaisiin kehityshaasteisiin muokkaamalla toimia alueen mukaan.

RIS3-strategioilla tuetaan tietopohjaisten työpaikkojen ja kasvun luomista johtavien tutkimus- ja innovointikeskusten lisäksi myös jälkeen jääneillä alueilla ja maaseutualueilla.

RIS3-strategiat ovat keskeinen osa ehdotettua EU:n koheesiopolitiikkauudistusta, jossa tuetaan teematista keskittymistä sekä vahvistetaan strategista ohjelmasuunnittelua ja tulossuuntautuneisuutta.

Investointien keskittäminen ja synergian luominen

RIS3-strategioissa talouden kehitystoimet ja investoinnit keskitetään kunkin alueen omiin vahvuuksiin. Näin voidaan hyödyntää alueen taloudellisia mahdollisuuksia ja nousevia suuntauksia sekä toteuttaa toimia alueen talouskasvun edistämiseksi.

RIS3-strategiat lisäävät EU:n rahoituksen lisäarvoa, vaikutusta ja näkyvyyttä. Niillä taataan taloudellinen kannattavuus aikoina, jolloin budjetit ovat tiukkoja ja julkisia varoja on niukasti.

RIS3-strategioilla varmistetaan synergia Euroopan unionin politiikan ja rahoituksen välillä. Niillä täydennetään kansallisia ja alueellisia ohjelmia ja yksityisiä investointeja.

Innovaatioprosessin parantaminen

RIS3-strategiat vaativat älykkäitä, strategisia valintoja sekä näyttöön perustuvaa päätöksentekoa. Ensisijaiset tavoitteet asetetaan alhaalta ylöspäin suuntautuvassa yrittäjyyttä edistävässä prosessissa, jota tuetaan strategisilla tiedoilla alueen varoista ⁽¹⁾, haasteista ⁽²⁾, kilpailueduista ja huippuosaamis-potentiaalista ⁽³⁾.

RIS3-strategioiden yhteydessä on varmistettava, että politiikkayhdistelmä eli tietyssä alueellisessa ympäristössä käytettävissä olevien politiikan välineiden – apurahojen, lainojen ja muun tuen – yhdistelmä on tehokas poliittisten yleistavoitteiden kannalta, hyödyttää yrityksiä ja lisää yksityisiä investointeja.

RIS3-strategioihin liittyy tulosindikaattoreiden kehittäminen sekä niiden käyttäminen toimien ja ohjelmien ohjaamiseen ja muokkaamiseen. Niillä siis edistetään jatkuvaa politiikan arviointia ja oppimista sekä kokemusten ja hyvien käytäntöjen jakamista alueiden välillä.

Hallinnoinnin parantaminen ja sidosryhmien tiiviimpi osallistuminen

RIS3-strategiat kannustavat kaikkia sidosryhmiä yhdistymään yhteisen vision taakse. Ne liittyvät yhteen pieniä, keskisuuria ja suuria yrityksiä, edistävät monitasohallintoa ja auttavat luomaan luovaa ja sosiaalista pääomaa yhteisössä.

RIS3-prosessin on oltava vuorovaikutteinen ja aluesuuntautunut ja perustuttava yhteisymmärrykseen. Vaikka mukana olevien organisaatioiden yhdistelmä on aluekohtainen, on tärkeää, että kaikki osapuolet osallistuvat täysimääräisesti älykkään erikoistumisen strategioiden kehittämiseen, toteuttamiseen ja seuraamiseen.

(1) Muun muassa teollisuuden rakenteet, klusterit, yliopistot, tutkimuslaitokset, tiede, teknologia, osaaminen, inhimillinen pääoma, ympäristö, markkinoillepääsy, hallintojärjestelmät ja yhteydet muihin alueisiin.

(2) Muun muassa väestön ikääntyminen, työmarkkinoiden epätasapaino, syrjäinen sijainti ja ympäristökysymykset.

(3) Esimerkiksi markkinoiden SWOT-, ennakointi- ja trendianalyysit, teknologiakartoitus, klusterianalyysi ja yritystoimintaosaaminen.

Taloudelliset perustelut

Taloudellisen muutoksen strategioiden kehittäminen ja toteuttaminen

RIS3-strategiat edellyttävät yhdenmukaista ja paikkaan perustuvaa lähestymistapaa politiikan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Poliitiikka on räätälöitävä paikallisyhteisöön sopivaksi, ja on otettava huomioon, että alueellista innovointia ja kehittämistä voidaan toteuttaa eri tavoin.

Näitä tapoja ovat muun muassa a) perinteisten alojen uudistaminen suuremman lisäarvon toimintojen ja uusien markkinarakojen avulla; b) uudenaikaistaminen ottamalla käyttöön ja levittämällä uusia teknologioita; c) teknologian laajentaminen käytössä olevista erityisaloista muille aiheeseen liittyville aloille; d) uusien taloustoimien kehittäminen mullistavan teknologisen muutoksen ja läpimurtoinnovaatioiden avulla ja; e) uusien innovointimuotojen, kuten avoimen ja käyttäjäsuuntautuneen innovoinnin, sosiaalisen innovoinnin ja palveluinnovoinnin, hyödyntäminen.

Taloudellisiin ja yhteiskunnallisiin haasteisiin vastaaminen

Euroopassa on jatkuvaa maailmanlaajuista kilpailua kyvyistä, ideoista ja pääomasta. Samalla tiukat säästötoimet vaativat hallituksia keskittämään niukat resurssit muutamille aloille ja toimiin, jotka tarjoavat todellisen mahdollisuuden luoda kestäviä työpaikkoja ja kasvua.

Useimmat valtiot voivat saada todellista kilpailuetua vain löytämällä markkinarakoja tai ottamalla uutta teknologiaa käyttöön perinteisillä aloilla ja hyödyntämällä ”älykästä” alueellista potentiaalia.

Älykkään erikoistumisen strategiat voivat toimia myös välineenä, jolla pystytään vastaamaan tehokkaasti sosiaalisiin sekä ympäristöä, ilmastoa ja energiaa koskeviin haasteisiin, kuten väestörakenteen muutokseen, luonnonvarojen käytön tehokkuuteen, energiavarmuuteen ja tarpeeseen sopeutua ilmastonmuutokseen.

Alueiden näkyvyyden parantaminen kansainvälisten sijoittajien keskuudessa

Älykkäässä erikoistumisessa keskitytään siihen, mikä antaa alueelle parhaan kilpailupotentiaalin, ja pystytään näin sijoittamaan alue tietyille maailmanlaajuisille markkinoille tai markkinarakoihin ja kansainvälisiin arvoketjuihin.

Yksityisten investointien houkuttamisen ja kansainvälisten sijoittajien huomion saamisen kannalta on tärkeää merkitä alueen asiantuntemus tietyille osaamisalueelle tai tiettyyn markkinarakoon sekä tarjota vakaata ja yhdenmukaista tukea tämän erikoistumisen vahvistamiseen.

Alueen sisäisten ja ulkoisten yhteyksien parantaminen

Sisäisten yhteyksien parantaminen on jo kauan ollut innovaatiopolitiikan tunnusmerkki (kolmin- tai nelinkertaiset spiraaliverkostot, osaamiskolmiot, yliopistojen ja yritysten välinen yhteistyö, klusterit).

Alueiden on kuitenkin oltava myös ulospäinsuuntautuneita, jotta ne voivat sijoittautua eurooppalaisiin ja maailmalaajuisiin arvoketjuihin ja parantaa yhteyksiään ja yhteistyötään muiden alueiden, klusterien ja innovaatio toimijoiden kanssa. Tämä on tärkeää alueiden yritysten kansainvälistämiseksi, klusterien toiminnan tärkeän potentiaalin saavuttamiseksi ja alueen olemassa olevaan tietopohjaan liittyvien tietovirtojen luomiseksi ⁽⁴⁾.

Kehittämisstrategioiden päällekkäisyyden ja toistamisen välttäminen

Ennen kehittämishaasteita kohdanneet alueet pyrkivät usein toistamaan muiden – johtavien – alueiden painopisteitä, vaikka niillä olisi ollut vain vähän varoja ja vain hyvin pieni mahdollisuus päästä johtavaan asemaan valitsemillaan aloilla.

(4) http://www.eurada.org/index.php?option=com_content&view=article&id=184&Itemid=202&lang=fi

RIS3-strategioilla alueita kannustetaan ottamaan käyttöön toimia, jotka on suunniteltu realistisesti niiden kykyjen, mahdollisuuksien ja tarpeiden mukaan.

Kansainvälinen erilaistuminen ja teknologian monipuolistaminen on keskeistä alueen (uudelleen)sijoittamiseksi maailmanlaajuiseen, erittäin dynaamiseen ja muuttuvaan ympäristöön ja sen strategian saamiseksi erottumaan muiden alueiden strategioista.

Varojen kriittisen massan kasvattaminen

RIS3-strategioilla voidaan varmistaa, että tutkimus- ja innovointivarat saavuttavat kriittisen massan eli riittävän liikemäärän tullakseen omavaraisiksi tai kriittisen potentiaalin, tukemalla niitä kohdennetuilla toimilla henkilöstöressurssien ja osaamisinfrastruktuurin vahvistamiseksi.

On kannattavaa keskittyä aloille, joilla on todellista potentiaalia ja vahvuutta, eikä levitä investointeja ohuella erillisille aloille. Kriittistä massaa/potentiaalia voidaan kasvattaa joko sisäisesti alueella tai kotiuttamalla ja tekemällä yhteistyötä muiden alueiden kanssa.

Osaamisen levittämisen ja teknologian monipuolistamisen edistäminen

Lupaavin tapa, jolla alue voi edistää osaamiseen perustuvaa kasvua, on monipuolistaa teknologioita, tuotteita ja palveluja, jotka liittyvät läheisesti käytössä oleviin ensisijaisiin teknologioihin ja alueen osaamispohjaan. Osaamisen levittäminen onnistuu parhaiten toisiinsa liittyvien alojen välillä (ei toisiinsa liittymättömien erilaisten alojen välillä).

Uudet toiminta-alat syntyvät menestyneimmistä olemassa olevista klustereista mutta vain, jos alaa koskevat rajat hylätään. Tässä ei ole kyse pelkästä monipuolistamisesta, vaan erikoistuneesta teknologian monipuolistamisesta uusissa taloudellisissa toiminnoissa. Lähtökohtana on olemassa oleva alueellinen osaaminen ja taloudelliset valmiudet ja tavoitteena läheiset mutta korkeampaa lisäarvoa tuovat toiminnot.

Alueiden tulisi siksi asettaa etusijalle läheisten taloudellisten toimintojen välinen täydentävyys ja löytää parempia tapoja yhdistellä vahvuuksiaan uusien teollisuuden valmiuksien luomiseksi aloilla, joilla on suurta kasvupotentiaalia (esimerkiksi klusterien välinen toiminta).

Mikä on oikeusperusta?

[↑ Alkuun](#)

Oikeusperusta on 17 päivänä joulukuuta 2013 annettu asetus (EU) N:o 1301/2013, jossa määritellään ”älykkään erikoistumisen strategia”.

Älykkäällä erikoistumisstrategialla tarkoitetaan kansallisia tai alueellisia innovaatiostrategioita, joissa asetetaan prioriteetteja kilpailuedun luomiseksi kehittämällä tutkimus- ja innovaatiovahvuuksia ja sovittamalla niitä liiketoiminnan tarpeisiin, jotta voidaan reagoida esiin tuleviin mahdollisuuksiin ja markkinakehitykseen johdonmukaisella tavalla välttäen samalla päällekkäisyydet ja toimien pirstoutuminen.

Älykäs erikoistumisstrategia voi olla kansallisen tai alueellisen tutkimus- ja innovaatiotoiminnan strategisen toimintapoliittisen kehyksen muodossa tai sen osa.

Älykkään erikoistumisen strategioiden laatimiseen osallistuu yrittäjyyttä edistävässä prosessissa kansallisia tai alueellisia hallintoviranomaisia ja sidosryhmiä, kuten yliopistoja ja muita korkeasteen oppilaitoksia, yrityksiä ja työmarkkinaosapuolia.

Temaattiseen tavoitteeseen 1: tutkimuksen, teknologian kehittämisen ja innovoinnin vahvistaminen, kuuluvien kaikkien investointiprioriteettien erityistavoitteiden tehokkaalle ja vaikuttavalle saavuttamiselle on edellytyksenä kansallisen uudistusohjelman mukainen älykkääseen erikoistumiseen tähtäävä kansallinen tai alueellinen strategia, jonka on oltava hyvin toimivien kansallisten tai alueellisten tutkimus- ja innovointijärjestelmien ominaispiirteiden mukainen yksityisten tutkimus- ja innovointi-investointien lisäämiseksi.

RIS3-strategioita koskevan ennakkoehdon mukaan EU:n jäsenvaltioilla ja alueilla on **oltava käytössä älykäs erikoistuminen**

- » joka perustuu SWOT-analyysiin resurssien kohdentamiseksi vain tiettyihin tutkimus- ja innovointiprioriteetteihin
- » jossa hahmotellaan toimenpiteet yksityisten tutkimukseen ja teknologian kehittämiseen liittyvien investointien (TKK-investoinnit) lisäämiseksi
- » johon sisältyy seuranta- ja tarkistusjärjestelmä
- » jonka puitteissa jäsenvaltio on hyväksynyt kehyksen, jossa määritellään tutkimukseen ja innovointiin käytössä olevat talousarviomäärärahat
- » jonka puitteissa jäsenvaltio on hyväksynyt monivuotisen suunnitelman, joka koskee EU:n prioriteetteihin liittyvien investointien budjetointia ja priorisointia (Euroopan tutkimusinfrastruktuurien strategiafoorumi ESFRI).

Mitkä ovat käytännön vaikutukset?

[↑ Alkuun](#)

RIS3-strategioita koskevan ennakkoehdon mukaan EU:n jäsenvaltioiden ja alueiden on omien varojensa ja kykyjensä pohjalta **määritettävä osaamisen erityisalajat**, jotka sopivat parhaiten niiden innovaatiomahdollisuuksiin.

Niiden täytyy toteuttaa tätä **yrittäjähengen löytämisen** kautta eli ottamalla mukaan innovaation keskeiset sidosryhmät ja yritykset. Siksi älykäs erikoistuminen ei ole ylhäältä käsin määrätty strategia, vaan sen yhteydessä **yritykset, tutkimuslaitokset ja yliopistot tekevät yhteistyötä** määrittääkseen jäsenvaltion tai alueen lupaavimmat erikoistumisalat sekä innovointia haittaavat heikkoudet⁽⁵⁾.

Tämän jälkeen kansallisten tai alueellisten viranomaisten on laadittava **asiakirja, jossa esitetään maalle tai alueelle ehdotettu strategia** sekä erityisesti **muun muassa rakennerahastoista suunnitellut julkiset ja yksityiset investoinnit** tutkimukseen, teknologian kehittämiseen ja innovointiin.

Tämän strategian ei tule perustua eikä sillä tule tähdätä ainoastaan **alueelliseen tieteelliseen huippuosaamiseen**, vaan sillä on myös tuettava **käytäntöön perustuvaa (ei-teknologista) innovointia**⁽⁶⁾ sekä **osaamisen ja innovoinnin** omaksumista ja levittämistä.

Strategiasta on tehtävä oma arvio ja mahdollisuuksien mukaan vertaisarviointi. Komissio arvioi ennakkoehtojen täyttämisen kumppanuussopimusta ja toimenpideohjelmia koskevien neuvottelujen osalta.

Jäsenvaltioille ja alueille annetaan **tarkempia ohjeita** älykästä erikoistumista koskevien alueellisten innovaatiostrategioiden kehittämisestä ja toteuttamisesta menettelyä ja käytäntöä koskevassa oppaassa⁽⁷⁾.

Alueellisen strategian kehittämistä tuetaan myös kesäkuussa 2011 käynnistetyssä **älykkään erikoistumisen foorumissa**. Foorumia hallinnoi Sevillan yhteisestä tutkimuskeskuksesta (JRC-IPTS), käsin toimiva tiimi. Sitä seuraa johtoryhmä, johon kuuluu asiantuntijoita useista Euroopan komission osastoista. Foorumin toimintaan osallistuu myös Euroopan korkean tason asiantuntijoista ja verkostopedustajista koostuva työryhmä. Se tarjoaa erilaisia palveluja, kuten opastusta, koulutusta ja tukea kansallisten ja alueellisten strategioiden vertaisarviointiin. Jäsenvaltioita ja alueita kannustetaan osallistumaan foorumiin sen verkkosivuston kautta⁽⁸⁾.

(5) http://ec.europa.eu/invest-in-research/monitoring/knowledge_en.htm (vrt. D. Foray et al., Smart Specialisation – the concept, kesäkuu 2009).

(6) Esimerkiksi sosiaalinen innovointi ja palveluinnovointi, toimet sosiaalisiin haasteisiin vastaamiseksi, uudet yritysallit ja kysyntäpuolen toimenpiteet, kuten julkiset hankinnat.

(7) http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/smart_specialisation/smart_ris3_2012.pdf

(8) <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu>

Mitä eroa kauteen 2007-2013 nähden?

[↑ Alkuun](#)

Älykäs erikoistuminen ei ole uusi asia. Sillä parannetaan ja päivitetään rakennerahastojen ohjelmoinnin olemassa olevia menetelmiä. Älykäs erikoistuminen perustuu 15 vuoden kokeemukseen innovointistrategioiden tukemisesta alueilla sekä suurten kansainvälisten laitosten, kuten Maailmanpankin, OECD:n ja IMF:n, etulinjan taloudelliseen ajatteluun. Edistyneimmät alueet osallistuvat jo vastaavanlaisiin strategisiin toimiin, joista esimerkkejä ovat Alueet talouden muutosten edistäjinä -aloite ⁽⁹⁾ ja Euroopan alueellisen innovoinnin seurantaväline ⁽¹⁰⁾.

Älykäs erikoistuminen tarkoittaa **kunkin maan ja alueen erityisten ominaisuuksien ja varojen tunnistamista**, kunkin alueen **kilpailuetujen korostamista** sekä alueellisten sidosryhmien ja varojen tuomista **huippuosaamiseen perustuvan tulevaisuudennäkymän** tueksi. Se tarkoittaa myös alueellisten innovaatiojärjestelmien vahvistamista, tiedonkulun maksimointia ja innovoinnin etujen levittämistä alueen koko talouteen.

Se tarkoittaa poliittisen toiminnan kahden perusteen sovittamista yhteen:

- » **vertikaalisten prioriteettien asettamista alojen, teknologioiden ja toimien osalta sen sijaan, että asetettaisiin yleisiä prioriteetteja, kuten yhteistyön lisääminen tutkimuksen ja teollisuuden välillä tai inhimillisen pääoman kehittäminen**
- » **dynaamisuuden, kilpailutekijöiden ja yrittäjyysettietämyksen mukaan ottamista yhdistämällä tiede, teknologia ja suunnittelu markkinakehitystä koskevaan tietoon, liiketoiminnan tarpeisiin ja uusiin tilaisuuksiin.**

Uutta asiassa on se, että komissio ehdottaa tällaisten strategioiden asettamista **ennakkoehdoksi Euroopan aluekehitysrahaston rahoituksen saamiselle**. EU:n jäsenvaltioilla ja alueilla **on siis oltava käytössä RIS3-strategioita**, jotta niiden tällaisia investointeja tukevat toimenpideohjelmat voidaan hyväksyä.

Lisätietoa

Lisää koheesiopoliittikan näkökohtiin liittyviä asiakirjoja:

http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/publication/index_fi.cfm

Lisää yleistä tietoa aluepolitiikasta:

http://ec.europa.eu/regional_policy/index_fi.cfm

(9) http://europa.eu/legislation_summaries/regional_policy/review_and_future/g24240_fi.htm

(10) <http://www.rim-europa.eu>